

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Hotărâre tradusă și redactată de către Direcția agent guvernamental.
Ea poate suferi modificări de formă.*

SECȚIA A DOUA

CAUZA MITITELU ȘI ANTONOVICI v. REPUBLICA MOLDOVA

(Cererea nr. 15989/11)

HOTARÂRE

STRASBOURG

2 iulie 2019

Prezenta hotărâre este definitivă, dar poate suferi modificări de formă.

În cauza Mititelu și Antonovici v. Republica Moldova,

Curtea Europeană a Drepturilor (Secția a Doua), întrunită într-un Comitet compus din:

Egidijus Kūris, *Președinte,*

Valeriu Grițco,

Darian Pavli, *judecători,*

și Hasan Bakırcı, *Grefier adjunct al Secției,*

Deliberând în camera de consiliu la 2 iulie 2019,

Pronunță următoarea hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 15989/11) versus Republica Moldova, depusă la Curte în conformitate cu Articolul 34 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”) de către doi cetățeni moldoveni, dl Lilian Mititelu și dl Iulian Antonovici („reclamanți”), la 28 februarie 2011.

2. Reclamanții au fost reprezentați de către dl G. Ionaș, avocat în Chișinău. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) a fost reprezentat de către Agentul său, dl O. Rotari.

3. În particular, reclamanții s-au plâns că procesul penal desfășurat împotriva lor nu au fost echitabil, în conformitate cu Articolului 6 § 1 din Convenție.

4. La 13 iunie 2018 cererea a fost comunicată Guvernului.

ÎN FAPT**CIRCUMSTANȚELE CAUZEI**

5. Reclamanții s-au născut în 1971 și 1976 și sunt deținuți în Penitenciarul din Lipcani.

6. În iulie 1999 poliția din Germania a descoperit cadavrul unui cetățean al Republicii Moldova într-un râu din apropierea orașului Hamburg. Ancheta a condus către un cetățean moldovean, A.B., care a locuit în aceeași casă cu victima. În timpul interogării de către poliția germană, suspectul A.B. a declarat că omorul fusese comis de către reclamanți, care au bătut victima și ulterior au strangulat-o. A.B. a declarat că el doar a ajutat reclamanții să transporte cadavrul și că el nu văzuse cum acesta fusese aruncat în râu. Cu toate acestea, A.B. cunoștea despre faptul că înainte de aruncarea victimei în râu, de corpul acesteia a fost agățat un stâlp din beton. Omorul ar fi fost săvârșit cu intenția de a însuși suma de cinci mii mărci germane, care aparținea victimei și pe care aceasta o depozitase la o familie din Germania. Potrivit lui A.B., după comiterea omorului, reclamanții au mințit familia din Germania că victima fusese arestată de poliție într-o altă regiune a Germaniei și că acesta ar fi avut nevoie de bani. După ce au obținut banii, unul dintre reclamanți i-a transferat familiei sale în Republica Moldova.

7. În cursul procedurilor judiciare desfășurate în Republica Moldova, autoritatea competentă a solicitat autorităților judiciare din Germania asistență juridică internațională prin citarea a cel puțin șapte martori care locuiau în Germania, inclusiv A.B. Toți martorii au fost citați o singură dată prin intermediul Ministerului Justiției al Republicii Moldova și a autorităților din Germania. Cu toate acestea, niciunul din aceștia nu s-a prezentat în fața instanței de judecată din Republica Moldova și nu au fost prezentate motive în acest sens. Alte tentative de a cita martorii nu au fost efectuate.

8. La 29 decembrie 2008 Judecătoria Botanica a achitat reclamantii cu privire la acuzațiile de omor care le-au fost imputate. Instanța a constatat că unica probă prezentată de către procuror în susținerea acuzațiilor împotriva reclamantilor s-a limitat la depozițiile lui A.B., oferite autorităților din Germania. Din moment ce A.B. fusese bănuțit de către autoritățile din Germania în comiterea omorului victimei, acesta a avut un interes personal în incriminarea altor persoane. Mai mult ca atât, depozițiile sale nu au fost în totalitate coerente și complete. În particular, deși A.B. cunoștea faptul că de corpul victimei fusese legat un stâlp din beton, în fața autorităților din Germania acesta a declarat că el nu a fost prezent în momentul aruncării cadavrului în râu. În cele din urmă, autoritățile din Republica Moldova nu au reușit să-l aducă pe A.B. în Republica Moldova, acesta fiind interogat de către poliția germană în lipsa reclamantilor, care, prin urmare, nu au avut posibilitatea să-i adreseze întrebări. Având în considerare motivele redade mai sus, probele au fost excluse din dosar. Cu toate acestea, reclamantii au fost recunoscuți vinovați în comiterea infracțiunii de escrocherie, deoarece au înșușit prin înșelăciune banii victimei care fuseseră depozitați la familia din Germania.

9. La 25 februarie 2010 Curtea de Apel Chișinău a admis recursul procurorului și a anulat hotărârea instanței inferioare în partea cu privire la acuzațiile de omor. Instanța de apel a admis în calitate de probă declarațiile lui A.B. oferite autorităților din Germania și a constatat vinovăția reclamantilor în comiterea infracțiunii de omor. Instanța a stabilit că declarațiile lui A.B. erau veridice, deoarece acestea fuseseră depuse în fața unui judecător de instrucție. Reclamantii au fost condamnați la zece ani de închisoare. În același timp, în privința reclamantilor a fost încetat procesul penal referitor la acuzațiile de escrocherie din motivul expirării termenului de prescripție de tragere la răspundere penală.

10. Reclamantii au declarat recurs la Curtea Supremă de Justiție, invocând *inter alia*, că declarațiile lui A.B., oferite autorităților din Germania și citite în instanța de apel, nu puteau fi admise în calitate de probă, decât dacă în instanța de judecată ar fi fost realizată o confruntare dintre A.B. și reclamantii, care să-i poată adresa acestuia întrebări. Mai mult decât atât, reclamantii au susținut că A.B. avusese un interes personal în incriminarea reclamantilor, deoarece el însuși figura în materialele prezentei cauze în calitate de bănuțit.

11. La 18 ianuarie 2011 Curtea Supremă de Justiție a respins recursul reclamantilor și a menținut decizia Curții de Apel. Curtea Supremă de Justiție a constatat că lipsa reclamantilor de la interogatoriul lui A.B. în fața

autoritățile germane a constituit rezultatul propriilor lor acțiuni, deoarece până la acea dată reclamanții părăsiseră Germania. Doi dintre judecătorii Curții Supreme de Justiție (S.M. și V.T.) au formulat opinie separată, menționând că drepturile reclamanților garantate de Articolul 6 § 1 din Convenție au fost încălcate, deoarece nu a fost audiat unicul martor al acuzării, A.B, pe baza declarațiilor cărui s-au bazat afirmațiile reclamanților.

ÎN DREPT

I. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 6 §§ 1 ȘI 3 (D) DIN CONVENȚIE

12. Reclamanții s-au plâns că procesul penal desfășurat împotriva lor fusese inechitabil, deoarece ei fuseseră condamnați în baza declarațiilor oferite autorităților din Germania, fără a avea posibilitate să audieze sau să solicite audierea martorului acuzării, A.B. Ei au invocat Articolul 6 §§ 1 și 3 (d) din Convenție, care în pasajele relevante, prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil (...) de către o instanță (...), care va hotărî (...) asupra temeiniciei oricărei acuzații penale îndreptate împotriva sa...

...

3. Orice acuzat are, mai ales, dreptul:

...

(d) să audieze sau să solicite audierea martorilor acuzării ...”

A. Admisibilitatea

13. Curtea notează că plângerea nu este în mod vădit nefondată, în baza Articolului 35 § 3 (a) din Convenție. De asemenea, Curtea constată că ea nu este inadmisibilă din vreun alt motiv. Prin urmare, ea trebuie declarată admisibilă.

B. Fondul

14. Reclamanții au susținut că unica probă care a determinat condamnarea lor a constituit declarațiile lui A.B. oferite autorităților din Germania. Reclamanții au susținut că A.B. ar fi avut un interes personal de a-i acuza în comiterea infracțiunii de omor, deoarece el însuși figura în calitate de bănuit în ancheta inițiată de către autoritățile germane cu privire la acuzațiile de omor. Faptul că instanțele de judecată s-au bazat pe declarațiile lui A.B., fără să le fi oferit reclamanților posibilitatea de a-l confrunta pe A.B., în special în circumstanțele în care ei nu fuseseră prezenți la interogarea acestuia de către autoritățile din Germania, a constituit o încălcare a dreptului lor la un proces echitabil, garantat de Articolul 6 § 1 și 3 (d) din Convenție.

15. Guvernul a invocat că reclamanții nu au solicitat audierea martorului A.B. în fața instanțelor naționale, iar vinovăția acestora în comiterea infracțiunii imputate fuseseră dovedită și prin alte probe ale acuzării, cum ar fi raportul de autopsie, raportul cu privire la reconstituirea crimei, precum și alte probe.

16. Curtea reiterează faptul că Articolul 6 § 3 (d) consacră principiul potrivit căruia, înainte de a fi condamnat, probele împotriva inculpatului trebuie să-i fie prezentate acestuia, în cadrul unui proces public, în vederea dezbaterii lor în contradictoriu. Excepții de la acest principiu sunt posibile, însă ele nu trebuie să încalce dreptul la apărare, care, de regulă, impune ca acuzatul să aibă o posibilitate reală și adecvată să audieze martorul care depune declarații împotriva sa, pentru a avea posibilitate să le conteste, fie în momentul în care martorul face declarația sau la o etapă ulterioară a procedurii (*Lucà v. Italia*, nr. 33354/96, §§ 39-40, CEDO 2001 II).

17. Mai mult, din jurisprudența Curții rezultă că, în primul rând, reprezentarea unui martor în ședință trebuie să fie justificată de un motiv întemeiat și, în al doilea rând, că atunci când o condamnare se bazează în mod exclusiv sau determinant pe depozițiile unei persoane căreia acuzatul nu i-a putut adresa întrebări sau nu a putut solicita să-i fie adresate întrebări nici în faza derulării anchetei, nici în faza examinării judiciare, dreptul la apărare este limitat într-o măsură incompatibilă cu garanțiile prevăzute de Articolul 6 (a se vedea *Al-Khawaja și Tahery v. Regatul Unit* [MC], nr. 26766/05 și 22228/06, § 119, 15 decembrie 2011, și în mod redefinit în *Schatschaschwili v. Germania* [MC], nr. 9154/10, §§ 107 și 118, 15 decembrie 2015).

18. Atunci când o condamnare se bazează exclusiv sau în mod determinant pe declarațiile unor martori care nu se prezintă în instanță, Curtea trebuie să supună procedura celei mai riguroase examinări. În fiecare cauză, este necesar să se stabilească dacă există suficiente elemente de contrabalansare, inclusiv măsuri care să permită o apreciere corectă și echitabilă a fiabilității probelor. Examinarea acestei chestiuni oferă posibilitatea ca o condamnare să se bazeze pe o astfel de probă numai dacă depoziția martorului care nu se înfățișează în instanță este suficient de fiabilă, ținând cont de importanța sa în cazul respectiv (a se vedea *Al-Khawaja și Tahery*, pre-citată, § 147, și dezvoltată în continuare în *Schatschaschwili*, pre-citată, § 116).

19. Revenind la circumstanțele prezentei cauze, Curtea notează, în primul rând, că reclamanții n-au renunțat la dreptul lor de a verifica declarațiile lui A.B., precum și faptul că ei au invocat în recursul lor că declarațiile lui A.B., oferite autorităților din Germania, nu puteau fi folosite în calitate de probe, fără audierea acestuia și de către instanța de judecată.

20. De asemenea, Curtea a subliniat că autoritățile Republicii Moldova au încercat să-l citeze o dată pe A.B., însă au renunțat la tentativele lor după ce A.B. nu s-ar fi conformat citației. Deși A.B. a recunoscut în fața autorităților din Germania că ajutase reclamanții să transporte corpul victimei, autoritățile Republicii Moldova nu au examinat posibilitatea de a-l pune sub învinuire pentru complicitate la omor și să solicite extrădarea lui de către autoritățile germane. De asemenea, acestea nu au luat în considerare posibilitatea de a-l

audia pe A.B. prin videoconferință. Prin urmare, Curtea nu a fost convinsă că autoritățile naționale au întreprins toate eforturile rezonabile pentru a asigura prezența martorului A.B. la procesul de judecată.

21. În continuare Curtea trebuie să examineze, dacă condamnarea reclamantului s-a bazat exclusiv sau în mod determinant pe declarațiile matorului absent A.B. Examinând materialele din dosar, Curtea a constatat că declarațiile făcute de A.B. în fața autorităților germane au fost singurele dovezi în baza cărora reclamantii au fost găsiți vinovați și condamnați de către instanțele naționale. Restul probelor la care a făcut referință Guvernul sunt dovezi indirecte care nu puteau determina în mod direct condamnarea reclamantilor.

22. În cele din urmă, Curtea trebuie să stabilească dacă au existat suficiente elemente de contrabalansare, inclusiv măsuri care ar fi permis o apreciere corectă și echitabilă a fiabilității probelor matorului absent. În acest context sunt relevante următoarele elemente: abordarea instanței de judecată cu privire la admiterea mijloacelor de probă neverificate, disponibilitatea și valoarea probelor incriminatorii, precum și măsurile procedurale întreprinse pentru a compensa lipsa oportunității de a supune martorii la proces unui interogatoriu contradictoriu (a se vedea *Schatschaschwili*, pre-citată, §§ 125-131).

23. Curtea notează că nici Curtea de Apel, nici Curtea Supremă de Justiție nu au explicat motivul pentru care au ajuns la o concluzie diferită decât prima instanță cu privire la valoarea probantă a declarațiilor lui A.B., acestea eșuând să verifice credibilitatea declarațiilor matorului. Toate probele au fost doar enumerate, prezentându-le drept dovadă că reclamantii ar fi comis infracțiunea, însă fără nicio mențiune că declarațiile lui A.B. nu au fost verificate în ședință de judecată. Prin urmare, Curtea consideră că Curtea de Apel și Curtea Supremă de Justiție au omis să examineze fiabilitatea declarațiilor lui A.B. De asemenea, Curtea notează că nu au fost întreprinse măsuri procedurale pentru a compensa lipsa posibilității reclamantilor de a-l supune pe A.B. unui interogatoriu contradictoriu în timpul procesului de judecată și că instanțele nu au abordat în mod relevant obiecția reclamantilor cu privire la fiabilitatea declarațiilor lui A.B.

24. Considerațiile *supra* sunt suficiente pentru a-i permite Curții să constate că reclamantilor le-a fost limitat dreptul de a audia martorul A.B., declarațiile căruia au jucat un rol decisiv în condamnarea lor. Prin urmare, reclamantii nu au avut parte de un proces echitabil și a avut loc o încălcare a Articolului 6 § 1 din Convenție.

II. APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

25. Articolul 41 din Convenție prevede următoarele:

“ Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a Protocolelor sale și dacă dreptul intern al Înaltei Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă.”

A. Prejudiciu

26. Fiecare reclamant a pretins câte 15000 euro (EUR) pentru prejudiciul moral.

27. Guvernul a considerat aceste sume ca fiind excesive.

28. Curtea consideră că reclamanților le-a fost provocat un anumit stres și frustrare în rezultatul încălcării dreptului lor la un proces echitabil. Pronunțându-se în echitate, ea acordă fiecărui reclamant câte EUR 3000 pentru prejudiciul moral.

B. Costuri și cheltuieli

29. De asemenea, reclamanții au pretins câte EUR 1500 pentru costurile și cheltuielile suportate în fața Curții. Ei au prezentat fișe de pontaj detaliate.

30. Guvernul a contestat aceste sume, considerându-le excesive și neîntemeiate.

31. Curtea acordă reclamanților suma totală de EUR 1500 pentru costuri și cheltuieli.

C. Dobânda de întârziere

32. Curtea consideră oportun ca rata dobânzilor de întârziere să fie stabilită conform ratei dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* cererea admisibilă;
2. *Hotărăște* că a avut loc o încălcare a Articolului 6 § 1 din Convenție;
3. *Hotărăște*
 - (a) că Statul reclamat trebuie să achite reclamanților, în termen de trei luni, următoarele sume, care urmează să fie convertite în moneda națională a Statului reclamat la rata de schimb aplicabilă la data transferului:
 - (i) EUR 3000 (trei mii de euro) fiecărui reclamant, plus orice taxă care poate fi percepută, pentru prejudiciul moral;
 - (ii) EUR 1500 (una mie cinci sute de euro) în mod solidar, plus orice taxă care poate fi percepută din partea reclamanților, pentru costuri și cheltuieli;

- (b) că de la expirarea celor trei luni menționate mai sus până la executarea hotărârii, urmează să fie achitată o penalitate adițional sumelor de mai sus, la o rată egală cu rata dobânzii facilitării de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade cu trei puncte procentuale;

4. *Respinge* restul pretențiilor cu privire la satisfacția echitabilă.

Redactată în limba engleză și notificată în scris la 2 iulie 2019, potrivit Articolului 77 §§ 2 și 3 din Regulamentul Curții.

Hasan Bakırcı
Grefier adjunct

Egidijus Kūris
Președinte